

Doporučení ombudsmanky FF UK ke komunikaci – studující a zaměstnané LGBTQ+¹ osoby

#50930

Zpracováno dne: 23. 01. 2023

Zpracovala: Pavla Špondrová

Úvod

Na ombudsmanku se obrátila zaměstnankyně FF UK s dotazem, jak postupovat ve vztahu k osobám v tranzici či osobám s transgender identitou ve vztahu k oslovování, komunikaci atd., dále také jedna LGBTQ+ osoba, která popsala obtíže, které jí vznikají z důvodu nepřipravenosti struktur FF UK na LGBTQ+ osoby, např. osoby v tranzici nebo osoby nebinární.

Shrnutí

- 1. Jde o aktuální problematiku.** S rozšiřující se informovaností, důrazem na ochranu lidské důstojnosti a svobody při definování vlastní identity se stává potřeba identifikace a specifikace etického přístupu k LGBTQ+ osobám stále aktuálnější.
- Etický kodex UK v části I, odst. 8 konstatuje, že **každý člen*ka akademické obce respektuje lidská práva a základní svobody**, mezi nimiž na předních místech stojí právo na život a zdraví, nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, svoboda myšlení, svědomí, náboženského vyznání a projevu, i svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby, **snaží se předcházet jednání, jež by tato práva a svobody porušovalo.**
- Vnitřní předpisy FF UK, UK a ani právní řád ČR nestanoví žádná obecně závazná pravidla pro oslovování a komunikaci.
- Osoby LGBTQ+, osoby v tranzici nebo nebinární osoby se za **účelem usnadnění komunikace někdy rozhodují používat nové jméno, které více odpovídá jejich identitě, někdy uvádí v souvislosti s osobním jménem nebo osobou záměna**, kterými si přejí být oslovováni, např. ona/její, oni/jejich, on/jeho apod.
- Občanský zákoník stanoví v § 77 odst. 2, že člověk, který v právním styku² užívá jiné jméno než své vlastní, nese následky omylů a újem z toho vzniklých. Pokud by LGBTQ+, nebo kdokoliv jiný, užívali jiné než matričně zapsané jméno, může vzniku

¹ Zkratka LGBTQ označuje souhrnně lesby, gaye, bisexuální a transgender osoby. Znaménko + odkazuje na další identity, např. intersex, asexuální a nebinární osoby.

² Termínem „v právním styku“ se rozumí např. při uzavírání smluv, vyplňování formulářů, čerpání zdravotních služeb atd. V právním styku má každý*á povinnosti neuvádět ostatní v omyl.

omylu a případné škody předejít např. oznámením změny svého jména nebo identifikací své osoby prostřednictvím zastávané pracovní pozice. **Toto oznámení nesmí být povinné** (viz níže).

6. Fakultní e-mailová adresa je tvořena matričním jménem a příjmením dané osoby. Některým LGBTQ+ osobám, které ještě nedokončily či nechťejí nebo nemohou dokončit proces tranzice, může **způsobovat opakované zásahy do psychiky i lidské důstojnosti označováním původním jménem, které opustily, a z něj vyplývající misgenderování**.³

Doporučení

1. FF UK by měla v souvislosti s komunikací v co největší míře respektovat svobodnou volbu konkrétní osoby. Komunikace by dále měla být co nejvíce inkluzivní i s ohledem na možnou nebinaritu některých osob. Doporučuje se například zahrnutí označení „spolupracující“, „studující“, „zaměstnané osoby“ atd. (místo pouze „kolegové“, „holky“ apod.) vždy s ohledem na co největší respekt a úctu k ostatním (tedy, pokud mi nic konkrétního nebrání, být co nejvíce ohleduplný*á a inkluzivní).
2. Uvádění zájmen i případně nové jméno (např. v automatickém podpisu pod e-mailovou komunikací nebo na osobním profilu osoby), kterými si LGBTQ+ osoba být oslokována, je třeba umožnit a respektovat.
3. S ohledem na jistotu v mezilidských vztazích může být vhodné, aby o změně daná osoba informovala spolupracující osoby. V mnoha situacích nemusí být tento postup komfortní a může mít dopad na psychiku a důstojnost dotčených osob, proto záleží vždy pouze na LGBTQ+ osobách, zda se rozhodnou oznámení učinit.
4. Doporučuji, aby bylo možné na žádost konkrétní osoby provést úpravu fakultní e-mailové adresy tak, aby z ní původní matriční jméno nebo gender nebyly patrné – např. použití zkratky původního nebo zvoleného jména nebo užití pouze příjmení.
5. O výše uvedeném přístupu a očekávaném jednání ve vztahu k LGBTQ+ osobám by měly být zaměstnané osoby, studující i další osoby vystupující za FF UK informovány.

Závěr

FF UK má povinnost chránit lidskou důstojnost a svobodnou volbu identity osob. Na základě této povinnosti by FF UK měla potřeby LGBTQ+ osob v mezích právního řádu v co největší míře zohledňovat a umožnit jejich neproblematické začlenění do pracovního a studijního prostředí.

³ Misgenderování znamená označování osob nesprávným genderem v jazyce, než jakým chce být daná osoba označována.